Úradný vestník
Európskej únie

SK
Séria C

C/2024/6881

28.11.2024

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Financovanie opatrení v oblasti zmeny klímy: nový plán na dosiahnutie vysokých ambícií v oblasti klímy a cieľov udržateľného rozvoja

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(C/2024/6881)

Spravodajkyňa: **Antje GERSTEIN**

Spolusprávodajca: **Kęstutis KUPŠYS**

Poradkyne	Phoebe KOUNDOURI (za spravodajkyňu) Marina OLSHANSKAYA (za spoluspravodajcu)
Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	18. 1. 2024
Právny základ	článok 52 ods. 2 rokovacieho poriadku
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	3. 9. 2024
Prijaté na plenárnom zasadnutí	19. 9. 2024
Plenárne zasadnutie č.	590
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	141/1/5

1. Závery a odporúčania

1.1. EHSV sa zasadzuje za to, aby sa financovanie opatrení v oblasti klímy uznalo za sofistikovaný mechanizmus zameraný na mobilizáciu zdrojov a uľahčenie prechodu na nízkouhlíkovú a odolnú budúcnosť. Zahŕňa to finančné zdroje pridelené v rámci opatrení v oblasti klímy na úsilie o zmiernenie zmeny klímy a adaptáciu na ňu, ktoré sú prepojené s kompenzáciou (straty a škody) a financovaním spravodlivej transformácie.

1.2. EHSV zdôrazňuje, že verejné financie zohrávajú pri adaptácii významnú úlohu. Na rozdiel od projektov na zmierňovanie zmeny klímy, pri ktorých možno úspech kvantifikovať z hľadiska objemu znížených emisií a finančných výnosov, je hodnotenie projektov v oblasti adaptácie zložitejšie a vyžaduje si osobitné mechanizmy monitorovania a komplexné údaje. Podobne ako opatrenia na zmierňovanie zmeny klímy si účinné opatrenia v oblasti adaptácie zvyčajne vyžadujú dlhodobé investície do riešení blízkych prírode, infraštruktúry, technológií a budovania kapacít. Zabezpečenie financovania týchto projektov si vyžaduje dlhodobý záväzok verejných aj súkromných subjektov, čo môže byť náročné vzhľadom na konkurenčné priority a neisté budúce finančné toky.

1.3. EHSV zastáva názor, že na zintenzívnenie opatrení v oblasti klímy je nevyhnutné, aby k financovaniu opatrení v oblasti zmeny klímy mali prístup miestne iniciatívy, lokálne hnutia a sociálni partneri. Dokazujú to aj skúsenosti EÚ s podnecovaním zmysluplnej zmeny a zvyšovaním odolnosti komunít.

1.4. EHSV poukazuje na to, že kombinované financovanie a významná úloha verejného sektora pri znižovaní rizika súkromných investícií ponúkajú značné výhody. Je naliehavo potrebné začleniť riešenia, ktoré podnecujú súkromný sektor ([1]) k tomu, aby využil svoje finančné zdroje a aktívne sa zapojil do národných a regionálnych plánov na zmiernenie zmeny klímy a adaptáciu na ňu. To by však nemalo neprimerane zaťažovať verejné financie a pracovníkov.

([1]) Vrátane rozmanitosti súkromného sektora, ako sa uvádza v bode 35 správy z 3. medzinárodnej konferencie o financovaní rozvoja z roku 2015, https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n15/241/03/pdf/n1524103.pdf.

1.5. EHSV podporuje vplyvnú úlohu Európskej centrálnej banky (ECB) pri podpore odolnosti, biodiverzity a finančných praktík zohľadňujúcich klímu, najmä pri uľahčovaní investícií do adaptácie na zmenu klímy a zabezpečovaní súladu finančných tokov s cieľmi Parížskej dohody.

1.6. EHSV prízvukuje, že je potrebný komplexný prístup k dlhovej úľave, aby sa prelomil cyklus zadlženosti a nedostatočných investícií do adaptácie (okrem iného), po ktorom nasleduje zvýšená zraniteľnosť, a aby sa posilnila úloha dlhopisov viazaných na ciele udržateľného rozvoja.

1.7. EHSV súhlasí s nedávnymi návrhmi, aby sa rokovania o novom kolektívnom kvantifikovanom cieli týkajúcom sa financovania opatrení v oblasti zmeny klímy zamerali aj na to, aby toto financovanie: 1) lepšie zodpovedalo svojmu účelu a bolo priaznivejšie pre biodiverzitu ([2]); 2) zvýšilo svoj vplyv tak, že bude a) racionálnejšie, účinnejšie a prístupnejšie; b) menej byrokratické a c) viac zohľadňovať rodovú rovnosť; a že 3) sa dokáže presnejšie zameriavať na najzraniteľnejšie krajiny a komunity.

1.8. EHSV sa domnieva, že prideľovanie všetkých finančných tokov v oblasti zmeny klímy by sa malo riadiť duchom koncepcie spravodlivej transformácie v súlade s Parížskou dohodou. Zároveň by sa malo zdôrazniť zosúladenie s bezpečnými a spravodlivými hranicami možností Zeme, ako aj so širšími sociálnymi a hospodárskymi cieľmi, pričom v centre pozornosti by mali byť ciele udržateľného rozvoja.

2. **Základné piliere financovania opatrení v oblasti zmeny klímy**

2.1. Ničivé dôsledky klimatickej krízy pociťujeme v Európe aj na celom svete. Minulý rok (2023) bol prvým rokom v histórii, keď boli teploty každý deň v roku o jeden stupeň alebo viac stupňov Celzia vyššie v porovnaní s hodnotami z predindustriálneho obdobia. Okrem devastujúcich účinkov na zdravie a biodiverzitu viedla zmena klímy k obrovským finančným stratám, ktoré sa podľa Svetového ekonomického fóra ([3]) odhadujú na 16,3 milióna amerických dolárov za hodinu, pričom sa očakáva, že do roku 2050 globálne náklady vzrastú na viac ako 30 biliónov dolárov ročne ([4]).

2.2. Rozdiel medzi zdrojmi určenými na opatrenia v oblasti zmeny klímy a naliehavými požiadavkami na zapojenie sa do týchto opatrení sa počíta v biliónoch. Požiadavky do konca tohto desaťročia sa pohybujú v rozmedzí 6 až 12 biliónov USD (ročne), zatiaľ čo podľa najnovších súhrnných a spriemerovaných údajov za roky 2021/2022 dosiahli ročné toky financovania opatrení v oblasti zmeny klímy takmer 1,3 bilióna USD ([5]).

2.3. Rozsah investícií potrebných na riešenie zmeny klímy ďaleko presahuje súčasnú úroveň financovania, čo si vyžaduje spoločné úsilie vlád, podnikov a občianskej spoločnosti o účinnú mobilizáciu zdrojov. EHSV konštatuje, že zvýšili snahy o rozvoj inovačných finančných mechanizmov na podporu zelených investícií a inovácií. EÚ stojí na čele celosvetového úsilia pri podporovaní nástrojov a budovania kapacít, uľahčovaní výskumu a inovácií a objavovaní medziodvetvových synergií v oblasti financovania opatrení v oblasti zmeny klímy.

2.4. Väčšina existujúcich finančných zdrojov bola nasmerovaná na zmiernenie zmeny klímy, zatiaľ čo finančné prostriedky určené na adaptáciu na ňu predstavovali len 63 miliárd USD (menej ako 5 % celkového financovania opatrení v oblasti zmeny klímy), a to najmä z verejných zdrojov. Rozvojové krajiny potrebujú na projekty v oblasti adaptácie až 387 miliárd USD ročne, ak majú byť splnené ciele v oblasti klímy ([6]). EÚ vyčlenila jednu z piatich misií EÚ na adaptáciu na zmenu klímy; nižšie orgány verejnej správy v EÚ však v roku 2022 investovali celkovo 8,3 miliardy EUR, pričom adaptačné potreby Európy sa do roku 2030 odhadujú na 18 až 36 miliárd EUR.

2.5. Najvýznamnejšie a najviditeľnejšie subjekty v oblasti riadenia zmeny klímy – národné štáty – sú preťažené dlhmi a chýba im inštitucionálna sila na zníženie úrovne dlhu a udržanie rastu. Početné krízy zúžili ich priestor na fiškálne a menové „manévrovanie“. Údaje zo 170 krajín však paradoxne ukazujú, že v roku 2022 spolu vynaložili 1,3 bilióna USD na explicitné dotácie na fosílne palivá a ďalších 5,7 bilióna USD na implicitné dotácie (napr. nezohľadňujúce zdravotné náklady, ktoré vyplývajú zo znečistenia súvisiaceho so spaľovaním fosílnych palív) ([7]).

([2]) Stanovisko EHSV na tému Komplexná stratégia pre biodiverzitu na COP16: spojenie všetkých odvetví v záujme spoločného cieľa (Ú. v. EÚ C, C/2024/6880, 28.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6880/oj).
([3]) *Climate change is costing the world $16 million per hour*.
([4]) Mark Z. Jacobson, 2023: *No Miracles Needed: How Today's Technology Can Save Our Climate and Clean Our Air*.
([5]) *Global Landscape of Climate Finance 2023*.
([6]) *Keeping the promise – výročná správa UNEP za rok 2023*.
([7]) Údaje IMF o dotáciách na fosílne palivá: aktualizácia 2023.

2.6. Riešenie týchto obrovských výziev si vyžaduje globálny konsenzus, ktorý zosúlaďuje finančné toky v oblasti zmeny klímy s cieľmi udržateľného rozvoja v snahe maximalizovať účinky obmedzených verejných finančných zdrojov.

2.7. V modernej diskusii o klíme sa zdôrazňuje dvojaký cieľ **zmierňovania** zmeny klímy (zníženie emisií) **a adaptácie** na ňu (príprava na vplyvy), ktoré sú nevyhnutné na riešenie klimatickej krízy. EHSV si kladie otázku, či je súčasný prístup, pri ktorom sa financovanie opatrení v oblasti klímy zaraďuje do kategórií zohľadňujúcich výlučne zmierňovanie zmeny klímy a adaptáciu na ňu, primeraný vzhľadom na budúce globálne výzvy. Diskusia o financovaní opatrení v oblasti zmeny klímy musí zohľadňovať synergie medzi adaptáciou a zmierňovaním zmeny klímy a takisto sa zaoberať aspektmi, ako je kompenzácia, spravodlivá transformácia a prierezové oblasti ako napr. strata biodiverzity, znečistenie a nerovnosti. Začlenenie týchto aspektov do širších stratégií financovania opatrení v oblasti zmeny klímy má zásadný význam pre oživenie úsilia v oblasti klímy a udržateľného rozvoja s cieľom účinne riešiť klimatickú krízu.

2.8. Konferencia zmluvných strán (COP) a konferencia strán slúžiaca ako stretnutie strán Parížskej dohody (CMA) dosiahli po zavedení dôležitej koncepcie „spravodlivej transformácie“ ďalší pokrok tým, že zaviedli nové mechanizmy financovania na pomoc rozvojovým krajinám, ktoré sú obzvlášť zraniteľné voči účinkom zmeny klímy, pri reakcii na straty a škody. Táto diskusia je prepojená so širším úsilím o zabezpečenie financovania nielen pre zraniteľné krajiny, ktoré čelia vážnym klimatickým vplyvom (niekedy doslovne ohrozujúcim ich fyzické prežitie), ale aj pre **kompenzáciu** v širšom zmysle. Tento dodatočný prístup by si vyžadoval komplexnú diskusiu a mohol by predstavovať nový tretí pilier rámca financovania opatrení v oblasti zmeny klímy. Zároveň by si vyžadoval premyslené podmienky na podporu krajín, regiónov a komunít nad rámec adaptácie s cieľom pomôcť tým, ktoré sú najviac zasiahnuté zmenou klímy. Zároveň by sa mohol stať samostatnou zložkou v rámci Fondu na krytie strát a škôd.

2.9. Vychádzajúc z koncepcie klimatickej spravodlivosti si **financovanie spravodlivej transformácie** musí nájsť v rámci financovania opatrení v oblasti zmeny klímy svoju špecifickú úlohu. Tento rozmer financovania opatrení v oblasti zmeny klímy, ktorý je kombináciou spravodlivosti pre tých, ktorí znášajú priame dôsledky opatrení v oblasti klímy, a financovania transformácie priemyselných odvetví, sa v „tradičných“ rámcoch financovania opatrení v oblasti zmeny klímy často prehliada. Zatiaľ čo sa financovanie transformácie prekrýva so súčasným financovaním zmierňovania a adaptácie, je logické vyzdvihnúť kapitálové toky na spravodlivú transformáciu, aby sa zdôraznil význam priemyselných zmien a súvisiacej transformácie trhu práce.

2.10. Existuje veľké množstvo najlepších postupov a pri ich šírení je potrebné vynaložiť dodatočné úsilie a zabezpečiť koordináciu. EHSV vyzdvihuje iniciatívy podporované sieťou *Alliance of Excellence for Research and Innovation on Aephoria* (AE4RIA) ([8]), ako sú Pathways2Resilience, ARSINOE a mapovanie aktivít podnikov v oblasti vykazovania záležitostí environmentálneho, sociálneho a správneho charakteru (ESG) prispievajúcich k cieľom udržateľného rozvoja s využitím pokročilých metrík, ktoré ponúkajú sľubné možnosti riešenia budúcich výziev.

2.11. Prístup miestnych iniciatív a občianskych hnutí k financovaniu opatrení v oblasti zmeny klímy má zásadný význam pre mobilizáciu týchto opatrení vo veľkom rozsahu. Ako ukazujú skúsenosti EÚ, tieto prístupy zdola nahor zohrávajú kľúčovú úlohu pri presadzovaní zmysluplných zmien a posilňovaní odolnosti komunít. Je však potrebné zabezpečiť ľahkú dostupnosť konkrétnych finančných nástrojov a prostriedkov, aby sa finančné zdroje dostali k občanom bez zbytočných prekážok. Skúsenosti EÚ s hromadným financovaním opatrení v oblasti klímy dokazujú účinnosť posilnenia zodpovednosti miestnych komunít za úsilie o dosiahnutie udržateľnosti. Uľahčenie prístupu občianskych hnutí k financovaniu opatrení v oblasti zmeny klímy môže slúžiť aj ako katalyzátor transformačných opatrení vo väčšom meradle. Ako sa správne uznáva v nedávnej správe OSN ([9]), decentralizácia financovania opatrení v oblasti zmeny klímy pomáha budovať odolnosť zdola nahor, čím prispieva k lokalizovanejším spôsobom udržateľného rozvoja.

([8]) https://ae4ria.org/

([9]) https://sdgs.un.org/publications/inter-agency-policy-briefs-accelerating-progress-2030-agenda-local-global-levels.

3. **Úloha verejných financií**

3.1. Verejné financie sú **pre adaptáciu** zdrojom významného **pákového efektu**. Na rozdiel od projektov na zmierňovanie zmeny klímy, pri ktorých možno úspech kvantifikovať z hľadiska objemu znížených emisií a finančných výnosov, je hodnotenie projektov v oblasti adaptácie zložitejšie a vyžaduje si osobitné mechanizmy monitorovania a komplexné údaje. Podobne ako opatrenia na zmierňovanie zmeny klímy si účinné opatrenia v oblasti adaptácie zvyčajne vyžadujú dlhodobé investície do infraštruktúry, technológií a budovania kapacít. Zabezpečenie financovania týchto projektov si vyžaduje dlhodobý záväzok verejných aj súkromných subjektov, ako aj dlhodobú perspektívu plánovania, čo môže byť náročné vzhľadom na konkurenčné priority a neisté budúce toky financovania.

3.2. Nie je prekvapujúce, že v zraniteľných krajinách je adaptácia nedostatočne financovaná a prehliadaná. Nedostatky v riadení, navrhovaní a skutočnej realizácii projektov možno zmierniť medzinárodným úsilím o budovanie kapacít, tento prístup však má svoje hranice. EHSV považuje propagovanie prístupu dvojakého prínosu (zmiernenie a adaptácia) za spôsob, ako prelomiť cyklus zlej správy vecí verejných, ktorý znižuje záujem darcov o financovanie adaptácie z verejných prostriedkov.

3.3. EHSV vidí prínos vo vyvíjaní efektívneho spoločného úsilia pri financovaní adaptácie na zmenu klímy, pričom by sa mali zlepšiť mechanizmy spolupráce medzi lepšie kapitalizovanými a menej nákladnými zdrojmi na úrovni EÚ a konečnými príjemcami konečného prínosu na nižšej ako celoštátnej úrovni. Táto logika by sa mala uplatňovať aj v celosvetovom meradle, kde pretrvávajúci problém nákladov a nedostatočných investícií pripomína vnútornú priepasť EÚ medzi prosperujúcimi krajinami a/alebo regiónmi a tými, ktoré zaostávajú.

3.4. Výbor takisto podporuje výzvy, aby sa medzinárodné subjekty v oblasti klímy prispôsobili a rozvinuli dostupné finančné produkty a riešenia do podoby financovateľných a účinných projektov v oblasti adaptácie ([10]) bez toho, aby neprimerane zaťažovali verejné financie a pracovníkov. Dôležitým prístupom v tejto súvislosti je kombinované financovanie, keď pri znižovaní rizika súkromných investícií zohráva významnú úlohu verejný sektor.

3.5. Na účinné zavedenie mechanizmov na **zníženie rizika** pre súkromné investície do riešení v oblasti zmeny klímy v rozvojových krajinách by mali tvorcovia politík s podporou globálnych inštitúcií financujúcich opatrenia v oblasti zmeny klímy zaviesť komplexné balíky cielených verejných intervencií. Tie by sa mali strategicky zamerať na zníženie, presun alebo kompenzáciu makroekonomických rizík spojených s takýmito investíciami. Opatrenia na zníženie rizík by mohli obsahovať záruky alebo poistenie proti kolísaniu menových kurzov alebo politickej nestabilite. Prenos rizík by mohol zahŕňať vytvorenie špecializovaných finančných nástrojov alebo partnerstiev s multilaterálnymi inštitúciami na rozdelenie bremena. Okrem toho by kompenzácia rizík mohla zahŕňať daňové stimuly alebo dotácie na kompenzáciu potenciálnych strát. Nákladovo efektívnym zosúladením týchto intervencií môžu tvorcovia politík vytvoriť atraktívny rizikovo-výnosový profil, ktorým sa podporia významné investície súkromného sektora do opatrení v oblasti klímy v rozvojových krajinách.

3.6. Údaje **o dotáciách pre fosílne palivá** a súvisiacich výdavkoch odhaľujú potenciál financovať opatrenia v oblasti zmeny klímy z verejných zdrojov: odstránenie dotácií okamžite uvoľní štátne rozpočty a vytvorí dodatočný „fiškálny priestor“. Takisto by to jasne naznačilo tvorbu cien pre podniky a spoločnosť. Európsky parlament už vyzval na úplné zrušenie dotácií na fosílne palivá ([11]), pričom ďalší veľký producent emisií – Spojené štáty americké – vyslovil podobné zámery, hoci sa to ešte nepretavilo do konkrétnych opatrení ([12]). Postupné zrušenie explicitných a implicitných dotácií na fosílne palivá by sa malo dosiahnuť postupným a spravodlivým spôsobom, pričom by sa malo zabrániť regresívnym účinkom a mali by sa poskytnúť záchranné siete, ako je Sociálno-klimatický fond EÚ, s cieľom pomôcť najzraniteľnejším domácnostiam, ktoré sa pri uspokojovaní svojich základných potrieb stále spoliehajú na fosílne palivá.

3.7. Na financovanie opatrení v oblasti zmeny klímy sa už mohli zmobilizovať bilióny USD, no najmenej rozvinuté krajiny naďalej čelia stagnujúcemu zahraničnému dlhu v celkovej výške 570 miliárd USD ([13]). Tieto krajiny v súčasnosti vynakladajú na splácanie úrokov z dlhu päťkrát viac ako pred desiatimi rokmi a čo je znepokojujúce, od roku 2018 spolu minuli na dlh viac ako na vzdelávanie. Náklady na dlhovú službu môžu v niektorých najchudobnejších krajinách dosiahnuť 53,4 % celkového rozpočtu verejnej správy ([14]). EHSV je presvedčený, že dlhopisy viazané na ciele udržateľného rozvoja môžu zmierniť túto záťaž a zároveň podporiť prechod na emisnú neutrálnosť.

([10]) OECD, 2024.
([11]) *COP28: MEPs want to end all subsidies for fossil fuel globally by 2025*.
([12]) *Executive Order on Tackling the Climate Crisis at Home and Abroad*, Biely dom.
([13]) *UNCTAD's Least Developed Countries Report 2023*.
([14]) *International climate finance: Status quo, challenges and policy perspectives.*

3.8. Potrebný je komplexný prístup k dlhovej úľave, aby sa prelomil cyklus zadlženosti a nedostatočných investícií do adaptácie (okrem iného), po ktorom nasleduje zvýšená zraniteľnosť, a aby sa posilnila úloha dlhopisov viazaných na ciele udržateľného rozvoja. Dlhová úľava je dôležitá na dosiahnutie cieľov financovania opatrení v oblasti zmeny klímy, pretože uvoľňuje finančné zdroje v rozvojových krajinách, čo im umožňuje viac investovať do opatrení o zmiernenie zmeny klímy a adaptáciu na ňu. Preto EHSV navrhuje zaviesť rozsiahly program refinancovania dlhu rozvojových krajín.

3.9. Prispôsobené mechanizmy sú opodstatnené na reštrukturalizáciu nadmerného dlhu rozvojových krajín, ako je konverzia dlhu na opatrenia v oblasti klímy, kde sa časti ich dlhu odpustia výmenou za záväzky investovať do projektov v oblasti odolnosti proti zmene klímy a udržateľnosti. Týmto prístupom sa zmierňuje fiškálny tlak, stimuluje sa správa životného prostredia a podporujú sa globálne ciele v oblasti klímy. Konverzia dlhu na opatrenia v oblasti klímy so zameraním na záväzky založené na výsledkoch (vymedzené vo vopred stanovených cieľoch v oblasti udržateľnosti) by sa mala stať neoddeliteľnou súčasťou globálneho financovania opatrení v oblasti zmeny klímy a nového kolektívneho kvantifikovaného cieľa.

3.10. To by znamenalo premenu nesplateného štátneho dlhu a v obmedzenej miere záväzkov súkromného sektora rozvojových krajín na dlhopisy viazané na ciele udržateľného rozvoja v súlade so širokou agendou udržateľnosti (na základe cieľov udržateľného rozvoja s osobitným zameraním na cieľ udržateľného rozvoja č. 13 – opatrenia v oblasti klímy) a v súlade s „normami vplyvu na ciele udržateľného rozvoja pre emitentov dlhopisov“ v rámci rozvojového programu OSN a tiež v súlade s cieľmi z Paríža a Kchun-mingu a Montrealu založenými na vedeckých poznatkoch.

3.11. Prísne fiškálne pravidlá budú obmedzovať miestnych, regionálnych a celoštátnych aktérov, zatiaľ čo zvýšené úrokové sadzby znemožňujú otvorenie priestoru pre lacné pôžičky. V záujme efektívneho získavania dlhového kapitálu na investície v oblasti klímy by mali vedúcu úlohu zohrávať nadnárodné a mnohonárodné inštitúcie so solídnym úverovým ratingom.

3.12. Je naliehavo potrebné začleniť riešenia, ktoré využívajú súkromné finančné zdroje a podnecujú zapájanie súkromného sektora do národných a regionálnych plánov na zmiernenie zmeny klímy a adaptáciu na ňu. Využívanie verejných investícií na zvyšovanie súkromných investícií nielen kompenzuje náklady vrátane nákladov vyplývajúcich z prípadnej nečinnosti, ale môže zároveň pomôcť zabezpečiť budúcu fiškálnu udržateľnosť štátnych subjektov a subjektov na nižšej ako celoštátnej úrovni. Cieľom by malo byť nasmerovanie súkromného kapitálu do investícií, ktoré podporia inovácie na dosiahnutie konkurenčnej výhody, budú mať dlhodobý pozitívny vplyv na miestny a regionálny rozvoj a prispejú k sociálnemu a environmentálnemu blahu spoločnosti a pracovníkov s ohľadom na spravodlivú transformáciu.

4. **Zapojenie súkromného sektora a úloha kombinovaného financovania**

4.1. Je najvyšší čas podnietiť investorov k tomu, aby vo veľkom rozsahu odklonili investície od projektov poškodzujúcich klímu, čím sa zároveň posilní obnova a ochrana prírody. Aj naďalej pretrváva situácia, keď sa príliš veľké množstvo súkromných investícií využíva na investície poškodzujúce klímu. Ako sa uvádza v nedávnej správe, od prijatia Parížskej dohody v roku 2016 ([15]) investovalo 60 najväčších súkromných bánk do spoločností využívajúcich fosílne palivá **6,9 bilióna USD**, a to napriek varovaniam odborníkov, že každá ďalšia expanzia fosílnych palív bude mať za následok klimatický a hospodársky chaos ([16]). Ako uvádza Medzinárodná agentúra pre energiu, ak sa svetu podarí dostatočne rýchlo znížiť dopyt po fosílnych palivách, aby sa do roku 2050 dosiahla nulová bilancia emisií, nové projekty [v neudržateľných oblastiach] budú čeliť veľkým obchodným rizikám ([17]). Kľúčovým faktorom v tomto smere je odvetvie zaistenia, v rámci ktorého sa do portfólií začali zahŕňať riziká súvisiace s klímou ([18]).

4.2. EHSV vyzýva na posilnenie a podporu stratégií zmierňovania rizika. To zahŕňa:

— zvýhodnené financovanie: vlády, multilaterálne rozvojové banky alebo iné medzinárodné inštitúcie, ktoré ponúkajú pôžičky súkromnému sektoru za nižšie ako trhové úrokové sadzby alebo za výhodnejších podmienok, ako sú dostupné na komerčných trhoch. V ideálnom prípade v kombinácii s grantmi na technickú pomoc a budovanie kapacít ([19]),

([15]) *Banking on Climate Chaos, Fossil fuel finance report 2024.*
([16]) *Banking on Climate Chaos 2023.*
([17]) *Net Zero Roadmap: A Global Pathway to Keep the 1.5°C Goal in Reach.*
([18]) *Climate change and its consequences, Munich RE.*
([19]) Ako Zelený klimatický fond.

— verejno-súkromné partnerstvá v oblasti infraštruktúry a poskytovania služieb na riešenie externalít spojených s investíciami do boja proti zmene klímy, najmä v oblasti adaptácie ([20]),

— podriadený dlh (z hľadiska priority splácania) od vnútroštátnych alebo multilaterálnych finančných inštitúcií, aby sa znížila riziková expozícia súkromných investorov. Tento mechanizmus zvyšuje úverovú bonitu zelených projektov a podporuje väčšiu účasť súkromného sektora ([21]),

— systémy úverových záruk, v rámci ktorých sa verejná alebo multilaterálna inštitúcia zaväzuje čiastočne alebo úplne splatiť úver, ak si pôvodný (súkromný) dlžník nesplní svoje záväzky. Tento systém tak podnecuje zapojenie súkromného sektora do financovania opatrení v oblasti zmeny klímy a znižuje riziko nesplácania ([22]).

4.3. EHSV vyzýva vedúcich predstaviteľov podnikov a tvorcov verejnej mienky, aby presadzovali pozitívny naratív a zdôraznili príležitosti vyplývajúce z opatrení v oblasti klímy, najmä v situácii, keď čelia obrovským stratám v dôsledku tzv. nečinnosti v oblasti boja proti zmene klímy. Zmena prístupu od vnímania „zmeny klímy ako hrozby“ na vnímanie „zmeny klímy, všeobecného znečistenia a straty biodiverzity ako spoločného problému, ktorého riešenie zabezpečí kontinuitu podnikania“, pomôže dosiahnuť potrebnú transformáciu a zabrániť uviaznutým aktívam a napokon hospodárskemu kolapsu.

4.4. EHSV podporuje inovačný prístup Avinasha Persauda ([23]) k týmto štyrom výzvam: makroekonomické riziko znemožňuje financovanie projektov v oblasti klímy v rozvojových krajinách; potreba financovať tieto projekty v širokom rozsahu s cieľom splniť globálne ciele v oblasti klímy; trhy tieto riziká znásobujú, najmä v ťažkých časoch; a zisky z oficiálnych zásahov prevyšujú náklady, keďže v stávke je tak veľa. Persaudovým riešením by sa podporilo súkromné financovanie ziskových projektov, ktoré by pokrývalo približne 60 % potrebných investícií, najmä na zmiernenie dôsledkov zmeny klímy, a to poskytnutím čiastočnej záruky menového rizika, čím by sa znížili náklady na investície v príslušných regiónoch (napríklad priemerné úrokové sadzby solárneho parku predstavujú v popredných rýchlo sa rozvíjajúcich krajinách neúnosných 10,6 % ročne v porovnaní so 4 % v EÚ).

4.5. Zverejňovanie informácií o emisiách a podávanie správ o širšom vplyve na udržateľnosť a úsilí na úrovni podnikov zohráva kľúčovú úlohu pri mobilizácii dopytu investorov po financovaní transformačných opatrení v oblasti klímy a pri zosúladení finančných tokov s cestou k nízkym emisiám skleníkových plynov a rozvoju odolnému proti zmene klímy, ako sa uvádza v článku 2 ods. 1 písm. c) Parížskej dohody. Rada pre medzinárodné štandardy udržateľnosti (ISSB) a Európska poradná skupina pre finančné výkazníctvo (EFRAG) sú dva samostatné subjekty zapojené do tvorby a odporúčaní štandardov výkazníctva, ktoré sa môžu vzájomne dopĺňať. Má to zásadný význam najmä pre nadnárodné spoločnosti, ktoré musia dodržiavať oba súbory štandardov. EHSV požaduje účinnú spoluprácu medzi oboma orgánmi s cieľom zosúladiť štandardy a zabezpečiť interoperabilitu.

4.6. Zásada dvojakej významnosti, ktorá bola výslovne začlenená do regulačného rámca pre vykazovanie informácií o udržateľnosti v EÚ, otvára príležitosť stať sa všeobecne prijatým vzorom pre rozvoj štandardov na celom svete, najmä pokiaľ ide o činnosť ISSB. Umožnilo by to vytvoriť rovnaké podmienky, keďže spoločnosti na celom svete by boli povinné podávať správy nielen o tom, ako sa otázky udržateľnosti dotýkajú ich samotných, ale aj o tom, ako ich činnosť ovplyvňuje spoločnosť a životné prostredie vo všeobecnosti.

5. **Reforma medzinárodnej finančnej architektúry a jej riadenia**

5.1. EHSV zdôrazňuje, že je mimoriadne dôležité mobilizovať a usmerňovať finančné zdroje na riešenie mnohostranných katastrofických vplyvov zmeny klímy. Reforma medzinárodnej finančnej architektúry a jej riadenia má v tejto súvislosti zásadný význam. Kľúčovými aktérmi globálneho financovania opatrení v oblasti zmeny klímy sú Európska investičná banka (EIB) a ďalšie multilaterálne rozvojové banky, pričom súkromné banky pôsobia ako mobilizační partneri.

5.2. ECB má ako centrálny bankový orgán eurozóny značný vplyv na menovú politiku, bankové predpisy a opatrenia v oblasti finančnej stability. EHSV podporuje úlohu ECB pri podpore finančných praktík zohľadňujúcich klímu vrátane investícií do adaptácie na zmenu klímy a zabezpečovaní súladu s cieľmi Parížskej dohody.

([20]) Podobne ako dvojúčelové tunely na zvládanie povodní v mestách, napr. v Malajzii.
([21]) Ako veterná farma Gemini v Holandsku.
([22]) Podobne ako Africká rozvojová banka s Fondom pre ekologické iniciatívy v Rwande.
([23]) Pozri Persaudov článok tu.

5.3. EHSV vidí veľký potenciál v úlohe, ktorú môžu zohrávať súkromné banky pri financovaní opatrení v oblasti zmeny klímy, ak spolupracujú s verejnými finančnými inštitúciami s cieľom využiť rámce a stimuly na podporu zvýšených investícií súkromného sektora do projektov šetrných ku klíme.

5.4. Rámcový dohovor OSN o medzinárodnej daňovej spolupráci ([24]), uzavretý v decembri 2023, je ďalším spôsobom, ako zvýšiť financovanie opatrení v oblasti zmeny klímy podporou transparentných a spravodlivých medzinárodných daňových postupov pri dosahovaní cieľov udržateľného rozvoja. Táto spolupráca pomáha mobilizovať domáce zdroje, bojovať proti daňovým únikom a zabezpečiť, aby bolo k dispozícii viac finančných prostriedkov na udržateľný rozvoj.

5.5. EHSV vyzýva na reformu medzinárodnej finančnej štruktúry a jej riadenia s cieľom vytvoriť pevný rámec na nasmerovanie finančných tokov na globálne ciele v oblasti klímy a na podporu prechodu na udržateľnú a odolnú budúcnosť ([25]). EHSV sa zasadzuje za silnú účasť EÚ na reformnom procese, najmä v kontexte samitu OSN o budúcnosti, štvrtej medzinárodnej konferencie o financovaní rozvoja ([26]) a ich nadväzujúcich opatrení.

6. **Úloha občianskej spoločnosti pri financovaní opatrení v oblasti klímy a udržateľnom financovaní**

6.1. EHSV zdôrazňuje kľúčovú úlohu občianskej spoločnosti pri financovaní opatrení v oblasti zmeny klímy, pričom sa zasadzuje za spravodlivé rozdelenie finančných prostriedkov v oblasti klímy s cieľom zohľadniť rozdiely v zraniteľnosti, vystavení klimatickým vplyvom a schopnosti reagovať na dôsledky zmeny klímy. Je nevyhnutné, aby sa tieto procesy stali demokratickými s rozsiahlym zapojením organizácií občianskej spoločnosti a miestnych komunít v snahe zabezpečiť spravodlivé prideľovanie a účinné využívanie prostriedkov, a to s podporou iniciatív, ako je Spoločný fond pre ciele udržateľného rozvoja. Cieľom tohto úsilia je vytvoriť inkluzívne finančné ekosystémy, ktoré stimulujú strategické investície verejného a súkromného kapitálu smerom k dosiahnutiu globálnych cieľov do roku 2030.

6.2. EHSV sa zasadzuje za rámec financovania opatrení v oblasti zmeny klímy, ktorý by uprednostňoval zraniteľné krajiny a spoločenstvá a poskytol potrebné zdroje na adaptáciu na zmenu klímy a nízkouhlíkový rozvoj. Zdôrazňujeme potrebu kompenzačných mechanizmov („straty a škody“) v rámci diskusií o financovaní opatrení v oblasti zmeny klímy s cieľom zabezpečiť spravodlivé prideľovanie a využívanie zdrojov pre globálny Juh.

6.3. EHSV zdôrazňuje význam inkluzívnosti pri rozhodovaní o financovaní opatrení v oblasti zmeny klímy a ich vykonávaní s cieľom zabezpečiť, aby investície boli účinné a udržateľné. Výbor uznáva, že organizácie občianskej spoločnosti majú veľký potenciál účinne sa zamerať nafinancovanie súvisiace s klímou využitím miestnych poznatkov a skúseností. EHSV zdôrazňuje, že ženy a dievčatá, ktoré sú neúmerne postihnuté zmenou klímy, zohrávajú kľúčovú úlohu pri zabezpečovaní vykonávania stratégií v oblasti klímy v praxi, a zdôrazňuje, že je dôležité posilniť vzdelávanie s cieľom prispieť k dosiahnutiu cieľov udržateľného rozvoja ([27]).

7. **Príspevok do *ad hoc* pracovného programu UNFCCC, pokiaľ ide o nový kolektívny kvantifikovaný cieľ týkajúci sa financovania opatrení v oblasti zmeny klímy**

7.1. Výbor schvaľuje pozíciu EÚ ([28]), pokiaľ ide o zoskupenie možností na účinný rozvoj nového kolektívneho kvantifikovaného cieľa a podporuje návrh štruktúrovať nový kolektívny kvantifikovaný cieľ na základe štyroch zoskupení: 1) zameranie; 2) štruktúra; 3) kvantitatívne aspekty; 4) očakávané výsledky.

Zameranie nového kolektívneho kvantifikovaného cieľa:

7.2. EHSV podporuje široké zameranie nového kolektívneho kvantifikovaného cieľa, čo by zahŕňalo medzinárodné verejné, súkromné a inovatívne zdroje, ako sú zelené dlhopisy a klimatické fondy, s cieľom zužitkovať rôzne finančné zdroje na opatrenia v oblasti klímy. Zahrnutie súkromných a inovačných zdrojov by však nemalo zatieniť potrebu značných záväzkov verejného financovania.

([24]) Pozri nedávne vyhlásenie EÚ na túto tému.

([25]) Mohlo by to zahŕňať opatrenia, ako je väčšie zohľadnenie hlasov krajín najviac ohrozených zmenou klímy v skupine G20, MMF a iných finančných inštitúciách; poskytnutie dodatočnej podpory Globálnemu štítu proti klimatickým rizikám v krajinách ohrozených zmenou klímy; posilnenie ďalšej spolupráce multilaterálnych rozvojových bánk pri spoločných opatreniach v oblasti klímy, spolufinancovania a podobne; riešenie otázok vyplývajúcich z finančných a iných rizík v spojitosti so zmenou klímy, vysokou zraniteľnosťou súvisiacej s dlhom a podobne v dokumentoch a v podobe opatrení; vypracovanie spoločného rámca na zosúladenie cieľov udržateľného rozvoja atď.

([26]) FFD4 | Úrad OSN pre financovanie udržateľného rozvoja.

([27]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Posilnenie postavenia mládeže na dosiahnutie udržateľného rozvoja prostredníctvom vzdelávania (Ú. v. EÚ C 100, 16.3.2023, s. 38).

([28]) Názory EÚ na pracovný plán, pokiaľ ide o nový kolektívny kvantifikovaný cieľ týkajúci sa financovania opatrení v oblasti zmeny klímy na rok 2024 týkajúci sa financovania opatrení v oblasti zmeny klímy (v anglickom jazyku).

7.3. EHSV navyše zdôrazňuje, že sú nutné **spoľahlivé mechanizmy sledovania**, aby sa zaručili transparentnosť a súlad s cieľmi v oblasti klímy. Bez prísneho presadzovania nemusia tieto mechanizmy poskytovať dostatočnú zodpovednosť.

Štruktúra nového kolektívneho kvantifikovaného cieľa:

7.4. EHSV podporuje **desaťročný** operačný časový rámec (2025 – 2034 alebo 2026 – 2035), ktorý by bol v súlade s cieľom dosiahnuť nulovú bilanciu emisií do roku 2050 v snahe poskytnúť zainteresovaným stranám jasnosť. Na zabezpečenie naliehavých opatrení však môžu byť potrebné bezprostrednejšie a krátkodobejšie míľniky.

7.5. EHSV preto navrhuje vykonávať preskúmanie každých päť rokov, ktoré by bolo vhodne koordinované **s vnútroštátne stanovenými príspevkami** (NDC) v snahe posúdiť pokrok a prispôsobiť sa meniacim sa potrebám a prioritám.

7.6. EHSV zdôrazňuje význam začlenenia cieľov **a tematických čiastkových cieľov** do rámca nového kolektívneho kvantifikovaného cieľa pre jasné referenčné hodnoty pre prideľovanie a vynakladanie finančných prostriedkov na opatrenia v oblasti zmeny klímy. Napriek tomu môže byť potrebné presadzovať ešte **konkrétnejšie a ambicióznejšie ciele**, najmä pokiaľ ide o úsilie o adaptáciu a zmiernenie.

7.7. Rámec nového kolektívneho kvantifikovaného cieľa by mohol zahŕňať čiastkové ciele pre tematické oblasti, príjemcov, kanály, odvetvia, zvyšovanie odolnosti voči zmene klímy, znižovanie emisií skleníkových plynov, zvyšovanie možností prístupu k finančným zdrojom, znižovanie dotácií na fosílne palivá **a zosúladenie finančných tokov** s nízkymi emisiami skleníkových plynov a rozvojom odolným voči zmene klímy ([29]).

Kvantitatívne aspekty nového kolektívneho kvantifikovaného cieľa:

7.8. EHSV navrhuje vymedziť tento cieľ ako **spravodlivé vyváženie hospodárskej sily a zásady „znečisťovateľ platí“** ([30]) tak, aby primerane odrážal záväzky a príspevky rozvinutých krajín. Na zabezpečenie primeraného financovania opatrení v oblasti klímy pri súčasnom zachovaní rovnováhy môžu byť potrebné vyššie percentuálne podiely alebo absolútne sumy, aby sa zabránilo prehnanému finančnému zaťaženiu.

7.9. Výbor odporúča zohľadniť potreby a priority rozvojových krajín pri určovaní celkovej sumy potrebnej na financovanie opatrení v oblasti zmeny klímy vychádzajúc **z národných správ** pre UNFCCC.

7.10. EHSV zdôrazňuje, že pri výpočte celkovej sumy je potrebné zohľadniť a monitorovať **širokú škálu prispievateľov a nástrojov** vrátane grantov, zvýhodnených pôžičiek, programov dlhovej úľavy a súkromných investícií (vrátane filantropických príspevkov) s cieľom zmobilizovať dodatočné zdroje a maximalizovať vplyv. EHSV sa zároveň zasadzuje za to, aby sa granty stali jadrom financovania opatrení v oblasti zmeny klímy v snahe zabrániť ďalšiemu zadlžovaniu zraniteľných krajín, a odporúča zahrnúť programy dlhovej úľavy (napr. prostredníctvom dlhopisov viazaných na ciele udržateľného rozvoja ([31])), záruky na zníženie menového rizika, súkromné investície atď.

Očakávané výsledky v súvislosti s novým kolektívnym kvantifikovaným cieľom:

7.11. EHSV v súvislosti s príspevkom EÚ odporúča, aby sa rokovania o novom kolektívnom kvantifikovanom cieli týkajúcom sa financovania opatrení v oblasti zmeny klímy zamerali aj na to, aby toto financovanie: 1) lepšie zodpovedalo svojmu účelu a bolo priaznivejšie pre biodiverzitu; 2) zvýšilo svoj vplyv tak, že bude a) racionálnejšie, účinnejšie a prístupnejšie; b) menej byrokratické a c) viac zohľadňovať rodovú rovnosť; a 3) presnejšie zamerané na najzraniteľnejšie krajiny a komunity. Výbor požaduje konkrétnejšie opatrenia a záväzky, aby sa zabezpečilo dosiahnutie týchto výsledkov.

([29]) Ako sa stanovuje v článku 2 ods. 1 písm. c) Parížskej dohody.

([30]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2008/98/ES o odpade [COM(2023) 420 final – 2023/0234 (COD)] (Ú. v. EÚ C, C/2024/888, 6.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/888/oj).

([31]) Pozri body o dlhovej úľave (3.7 – 3.10).

7.12. Prideľovanie všetkých finančných tokov v oblasti zmeny klímy by sa malo riadiť duchom koncepcie spravodlivej transformácie v súlade s Parížskou dohodou. Zároveň by sa malo zdôrazniť zosúladenie s bezpečnými a spravodlivými hranicami možností Zeme, ako aj so širšími sociálnymi a hospodárskymi cieľmi, pričom v centre pozornosti by mali byť ciele udržateľného rozvoja.

V Bruseli 19. septembra 2024

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE